

Štev. 12

V Ljubljani, 15. decembra 1941-XX

Leto 58

VSEBINA: Ob 58 letnici »Kmetovalca« — Poglobitev brazde — Saditev krmne pese — Najnevarnejša škodljivca na zelju — Kako obvarujemo mlado sadno drevje pred zajci in mrazom — Stojalo za čiščenje sadnih dreves v strmih legah — Regeneracija vinograda — Zdravljenje malokrvnih prašičkov — Krmilna pesa je zmrznila — Nasvet voznikom — Kako štedimo z zajci? — Sojina moka kot hrana za čebele — Črpanje vode iz vodnjaka — Doma napravljeno nakovalno (ambos) — Stojalo za odceditev posode — Kako napravimo kis iz sadjaveca? — Zito in koruza v človeški prehrani — Društvene vesti

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO
ŽELITA VSEM SVOJIM NAROČNIKOM UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Ob 58 letnici „Kmetovalca“

H. M.

S to številko zaključuje naš stari znanec »Kmetovalec« 58 let izhajanja. 58 knjig — cela skladovnica — na tisoče poučnih člankov je v njih! Najboljši slovenski kmetijski strokovnjaki so dolga leta pisali za »Kmetovalca« in preko njega učili kmete umnega obdelovanja zemlje in vodstva kmetije.

Obiskal sem neko nedeljo starega kmeta v notranjskih hribih. Sedel je pred hišo in čital »Kmetovalca«. »Ali čitate?« ga pobaram. »Da, čitam. Kaj hočem, nedelja je. Čas je za čitanje in za sprehajanje po kmetiji.« Ogledoval sem mogočno gospodarska poslopja, lepo živino, rodovitne njive, bujne travnike. »Ali ste bili v Ameriki?« ga vprašam. Mislil sem namreč, da je mož tam našel zaklade in si potem ustvaril tako lep dom. »Kaaaj? To je moja Amerika,« in pri tem pokaže na »Kmetovalca«. »40 let me že obiskuje in prav je rekel dotični pisatelj, ki je nekoč napisal o njem: Klobuk doli pred njim! Mnogokrat sem članke in nasvete, ki so bili uporabni na moji kmetiji, prečital po desetkrat, predno sem jih praktično uporabil. Ne vsi, ali velika večina od njih, se je prav dobro obmesla, bodisi na polju, bodisi pri živini.«

Ko bi mladi gospodarji vedeli cediti strokovne liste! Vsak bi bil narročen nanj in ne bi iskal razve-

drila v gostilni. Razjezim se vselej, kadar mi kdo reče, da je naročnik na »Kmetovalca« draga. Nikdo pa ne smatra naročnino na politične liste previsoke, temveč smatra čitanje istih za neobhodno življenjsko potrebo. Rad bi vedel, ali je že komu pomagala na polju ali pri živini vest, ki jo je prečital v političnem listu, kako sta se dva političarja med seboj pričkala. Vem pa, da bi marsikateremu gospodarju nasvet v »Kmetovalcu« res pomnil življenjsko potrebo!

Veš, kaj se mi je nekdo zgodilo? Deset letnikov »Kmetovalca« mi je izginilo in dolgo sem rentail po hiši, išoč izgubljene knjige. Čez tri leta pa sem jih dobil po pošti povrnjene. Kmet, ki mi jih je odnesel, se je zbal moje jeze, pa se jih ni upal sam prinesiti. V pismu se mi je lepo zahvalil in opravičil, češ da je »Kmetovalca« nekolikokrat prečital in preštudiral. Šele s pomočjo »Kmetovalca« je spoznal, kaj se pravi kmetovati. Ko je potem nekoliko nasvetov uporabil na lastni kmetiji in dosegel zadovoljive uspehe, je šele dobil pravo veselje do kmetijskega dela. Sedaj ima naročene vse strokovne liste, posebno pa ne bi hotel pogrešati »Kmetovalca«, ki je bil njegov prvi učitelj in svetovalec.

Pozno sem se poslovil od naprednega starca, a po duhu mladega in

podjetnega gospodarja. Mnogokrat se spomnim, s kakšnim navdušenjem je govoril o »Kmetovalcu«, češ da bi ga morala naročiti vsaka kmečka hiša, kajti on je posrednik duševne hrane za naše kmetije.

Tudi mi čitatelji, kolikor nas je še v naši pokrajini, ostanimo še na dalje zvesti »Kmetovalcu«. Nas mladih gospodarjev pa naj bo naloga, pridobiti čim več naročnikov, da dokažemo, da znamo spoštovati kar je hvalevrednega med nami ter imamo voljo in zmožnosti naše kulturne pridobitve predati neokrnjene sinovom, kakor smo jih mi sprejeli od očetov.

Pozimi, kadar zunaj ni deia, vzemimo v roke stare »Kmetovalce« in jih pazljivo čitajmo, posebno take članke, katerih pobude in nasvete bi mogli uporabiti na svoji kmetiji. Strokovni nasveti nikoli ne zastarijo, vedno so sodobni in imajo večno veljavo. Bodimo spojeni s »Kmetovalcem«, kakor smo s svojo zemljo, kajti on je veren odraz stanja na naših kmetijah!

Poljedelstvo.

Poglobitev brazde.

Ing. B. F.

Letos spomladi ni bilo dobiti v semenskih trgovinah seme pese Mamut ali Eckendorf, ki smo jih bili navajeni gojiti. Iz inozemstva se seme teh vrst ni moglo uvoziti in tako je bilo na razpolago le seme sladkorne in polsladkorne pese. Te vrste dajejo manjši količinski donos, nadoknadijo pa izpadek v donosu z večjo hranivostjo, saj

vsebujejo več sladkorja in so kot živinska hrana bolj tečne.

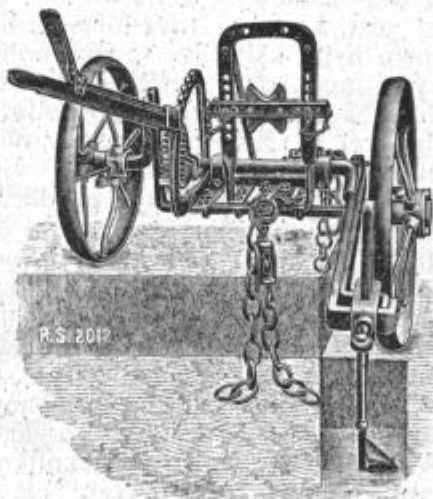
Mnogi naši gospodarji so bili s semenom polsladkorne pese skrajno nezadovoljni. Namesto da bi v jeseni izkopali kolikor toliko debelo peso pravilne oblike, so pospravili malo količino tankih repov, ki so bili še povrhu raglasti, z dvema ali tremi glavnimi koreninami. Zemljo so po svojem mnenju ravno tako skrbno pripravili in pognojili kakor druga leta in ker si neuspeha ne znajo drugače raztolmačiti, pripisujejo vso krivdo semenu, oziroma okolnosti, češ da za naše podnebje in zemljo sladkorne pese niso pripravne. Ne pomislijo pa, da drugod gojijo sladkorno peso pod istimi rastnimi okolnostmi kot pri nas prav uspešno.

Opozarjali smo že v »Kmetovalcu«, da je v mnogih slučajih pripisati krivdo za neuspeh presajevanju. Te vrste pese presajevanje ne prenese, oziroma bi se jo moralo presajati zelo skrbno, kar pa je drago in zamudno. Sladkorne pese rastejo pod zemljo in imajo podolgovato obliko. Zato ima že razsad dolge repe in bi se moral rzsaditi tako globoko, da se rep nikjer ne upogne ali celo zaobrne. Takšnega pazljivega dela naši delavci niso navajeni in zato se vedno zgodi, da zaobrnjen del korenine zakrknje ali se celo zlomi in rastlina potem požene ne eno, temveč več glavnih korenin, pri čemer pa zastane v rasti. Iz izkustva nam je znano, da kar je enkrat zamujeno, rastline nikoli več v celoti ne morejo nadoknaditi. Ob tej priliki opozarjamo na članek »Strniščna pesa« v julijski številki »Kmetovalca«, ki predlaga, da naj tudi strniščno repo presadimo in obdelujemo kot peso. Predlog je namreč upoštevanja vreden na plitkih zemljah, če tudi prihodnjo pomlad ne bo dobili semena od krmne pese.

Drugi vzrok neuspeha je v tem, da sladkorne pese poženejo zelo globoke korenine. Proučevanja so dognala, da zrastejo pri sladkorni pesi korenine tudi čez 1 m globoko. Rastlina namreč rabi za svoj razvoj zelo mnogo vode, ki jo išče v globokih plasteh. Da rastlina more zadostiti potrebi po vodi, mora biti zemlja globoka. Če je mrtvica prodnata, glavna korenina zakrknje in rastlina hira. Isto se tudi zgodi, če zemlja ni dovolj globoko zorana ali zrahljana. Tej okolnosti je v naših prilikah pripisati glavne vzroke neuspeha.

Gospodarji, ki imajo še stare bluge, izdelane od vaških kovačev, orjejo že desetletja svojo zemljo na isto globino. Pod globino brazde se je sčasoma napravil kot cement trdi sloj, na katerem plug drsi. S starimi plugi tudi ni mogoče ta sloj, ki je 5 do 10 cm debel, predreti, ker plugi za poglobitev brazde niso strokovnjaško zgrajeni. Zastonj se muči orač in obeša na ročice pluga, cement pod brazdo se uspešno upira. Samo živina se upeha, ker mora vleči še težo orača.

V takem primeru ni druge pomoči, kot si nabaviti železen, strokovno zgrajen plug, da lahko brazdo poglobimo enakomerno, brez prevelike obremenitve orača in živine. Mnogi gospodarji so sedaj prišli tudi do potrebne gotovine, da lahko izpolnijo staro željo po boljšem plugu. Toliko plugov, kot jih je bilo letos na novo nabavljenih, se že dolga leta ni zgodilo. Prav je tako. Toda eno moramo grajati. Vsak gospodar bi hotel kupiti le najlažji plug in vsak se boji št. 7, da ne govorimo o številki 8 ali 9. Prav za prav bi moral imeti vsak gospodar dva pluga. Enega lažjega za pomladansko oranje v zimski brazdi ležeče njive, odnosno za preoravanje strnike, in pa en težji plug za zimsko oranje. Ta težji plug naj bi imel tudi pripravo za podzemno rahljanje, kakor ga kaže slika.

Pri tem moramo ponoviti opozorilo, o katerem je bilo v »Kmetovalcu« že večkrat govorjeno. S starim plugom smo orali največ 18 do 20 cm globoko. Sackov plug št. 6 doseže pri pravilni uravnavi brez obešanja orača na ročice 20 do 22 cm, št. 7 že 25 do 28 cm, težji plugi seveda več. Grešili bomo, če bomo s št. 7 takoj orali na 25 do 28 cm globoko, če smo prej desetletja

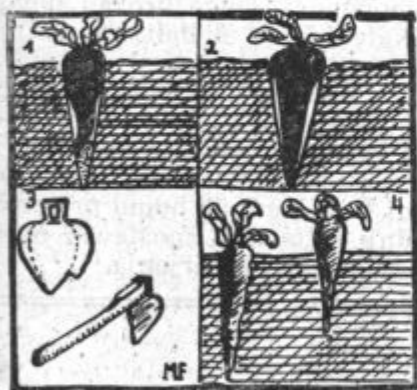
orali na 18 do 20 cm. V cementnem sloju, ki leži pod sedanjo brazdo, ni življenja in to je prava mrtva zemlja. Če jo v celoti predremo in pomešamo med ornico, rastline ne bodo to leto našle v njej potrebne hrane in doživeli bomo neuspeh. Poglobljanje brazde moramo izvršiti postopoma, vsako leto za 2 do 3 cm. Istočasno pri poglobljanju moramo skrbeti tudi za izdatno gnojenje. Brez tega se poglobljanja brazde ne lotimo!

Poglobljanje brazde bomo najuspešneje izvršili s pripravo za podzemno rahljanje. Pri tem ne pomešamo mrtvice z ornico, temveč jo samo prerujemo in zrahljamo, da lahko korenine prodrejo skozi njo. Toda tudi pri delu s podrivajem ne smemo spustiti podrivaca na največjo globino. Živina ne bo zmogla tega napora in potem bo zopet plug vsemu kriv. Raje potegnimo dve zaporedni brazdi, drugič z bolj poglobljenim podrivajem, če že hočemo v enem letu izvršiti najgloblje rahljanje mrtvice. Bolj pametno pa bomo storili, če bomo razdelili poglobljanje brazde in rahljanje na 2—3 leta, vsako leto 5 cm.

Vedno bomo po praviinem poglobljanju brazde in podzemnem rahljanju ugotovili, da se je donos z njiv povečal. Povečanja ne bomo opazili le pri krompirju in pesi, za katere smo navadno najgloblje orali, temveč tudi pri žitih in koruži. Znano je, da ima posebno oves od žit najbolj globoke korenine. Če je pridelek ovsa pri nas v zadnjih desetletjih nazadoval, kakor se vedno znova sliši, je to pripisati razen mačehovskemu gnojenju tudi temu, da korenine niso mogle globoko v zemljo. Isto velja za koruzo, pa tudi za razne druge rastline. Tako nam bo n. pr. domača detelja ali lucerna prav obilno poplačala rahljanje mrtvice, čeprav ima bolj močne korenine kot pesa ali oves, ter navadno le prodre podbrazdni zatrdeli sloj. Pri deteljah se nam tudi ni toliko bati škodljivega vpliva poglobljenja, če le skrbimo, da je ornica zadostno bogata na kaliju in fosforu kislini za prvo rast. Celo manj je treba gnojiti z njimi, ker bodo z močnimi koreninami iz mrtvice izsesale oni kalij, ki ga je dej izpral v drugim rastlinam nepristopno globino, oziroma bodo našle v globini nove zaloge sicer precej težko topljive fosforne kisline, ki pa jih detelje lažje pretvorijo v sprejemljivo obliko kot druge nežnejše rastline.

Saditev krmne pese.

Pri nas je v navadi, da sadimo peso s klinastimi sadikami. Če sadimo sadike v peščena tla, se redno dogaja, da se luknja zopet zasuje ter se potem korenina sadike zvije ali upogne. Rastline zaradi tega ne napredujejo kakor bi že-

leli, nekatere celo poginejo. Pri sladkorni in polsladkorni pesi pa postane korenina raglasta, kar močno znižuje pridelek.

Prva slika kaže sadiko z zvito korenino. V ilovnati in vlažni zemlji pa se redno zgodi, da ko hočemo okolno zemljo s sadičko pritisniti k sadiki, tega ne moremo

storiti dovolj temeljito, ker se zemlja lepi. Tako nastane okoli sadike prazen prostor, kakor to kaže druga slika. Lasne koreninice tako ne morejo dobiti dovolj vlage niti hrane, ker visijo v praznem prostoru in se začnejo sušiti. Ko končno le dosežejo okolno zemljo, so že toliko oslabiljene, da pesa zaostane v rasti.

Zaradi tega se priporoča, da se sadike uporabljajo le v pravi in predelani vrtni zemlji, kjer moremo tudi več pažnje posvetiti pravočasnemu zalivanju. Na polju, kjer navadno ne zalivamo, temveč sadimo takoj po ali pred dežjem, storimo bolje, če uporabljamo za sajenje majhne motičice, s katerimi zemljo odgrnemo in zopet zagrnemo okoli sadike. Pripravno motičico si sami napravimo iz škrobaste večje motike, kakor kaže tretja slika.

Končno je treba opozoriti še na to, da moramo sadike pogrezniti v zemljo natančno tako globoko, kot so bile dosedaj v zemlji. Pregloboko sajenje, kot kaže prva pesa v četrti sliki, zmanjšuje donos. Pravilno sadimo peso tako, kakor nam kaže druga slika.

Najnevarnejša škodljivca na zelju.

Mnogi naši zeljarji se pritožujejo, da jim zelje leto za letom slabše uspeva. Mlade rastline imajo na koreninah polno šiškam podobnih oteklin, v katerih se nahaja 10 do 25 drobnih črvov, če šiške o pravega časa pregledamo. Navadno pa pravi čas zamudimo in najdemo, da so šiške votle, a po luknjicah ugotovimo, da so črvi že izlezli. Rastlina hira, zeljne glave ostanejo drobne in listje se ne zapira dobro, tako da ostanejo glave mehke.

To škodo povzroči mala ličinka hrošča klunotaj, ki spada med rilčkarje, ima pa tako mali rilček, da izgleda kot da ga zataji; odtod tudi ime. Ta ne škoduje le zelju, temveč tudi vsem kapusnicam kot zelju, repici, gorčici itd. Hrošči obgrizejo listje, cvetje in semenske stroke, ličinke pa vrtajo po steblih in povzročajo prej omenjene šiške.

Hrošči ležejo jajca zgodaj v maju pod kožo nežnih stebelc tik ob zemlji. Okoli ličinke, ki se izleže iz jajca, so stvori okrogla, do lešnik debela in precej čvrsta oteklina (šiška), katero ličinke postopoma

obzirajo. Po 4 tednih se ličinke pregrizejo na prosto, padejo na zemljo in se potem v njej zabubijo. Po ponovnih 4 tednih se razvije iz bub zopet hrošč, ki kaj kmalu zopet leže jajca in tako množi svoj rod večkrat v enem letu. Škodljivi vec prezimi v stahju kakor ga dohitijo zima, torej ali kot jajce, ali ličinka ali hrošč.

Velikost škode, ki jo napravi, ne zavisi samo od števila ličink, ki obgrizavajo rastline, temveč tudi od prehranbenega stanja rastlin. Če je zemlja rodna ter najdejo mlade rastline dovoljne in izdatne hrane, jih škodljivci, čeprav so korenina in steblo močno poškodovani, ne oslabi toliko, da ne bi napravile čvrstih glav. Če so pa rastline le malenkostno napadene, posebno od poznejšega zaroda, ko so že precej čvrste, se škoda v donosu v jeseni niti ne pozna.

Iz opisa, kako se škodljivec razvija in kako prezimi, spoznamo, da bo napad vsako leto močnejši, čim več let gojimo zelje na istem zeljniku, oziroma lehi za razsad. V

zemlji prezimi vedno več škodljivcev, ki razume se, iščejo hrano na rastlinah, ki smo jih vsled svojega neznanja najpripravneje posejali ali posadili baš na to zemljo. **Preudaren gospodar bo torej vsako leto menjal leho, kjer vzgaja razsad, ravno tako pa tudi zeljnik.** Pri tem bo tudi pazil na bližino sosedovega zeljnika, ne samo bodočega, **temveč predvsem lanskega, da oteži škodljivcu čim bolj prehod na lastno njivo.**

Leho za razsad, kakor tudi zeljnik, bomo najskrbneje izbrali in gnojili. Za gnojenje ne smemo nikoli rabiti kompost, ki smo ga napravili iz odpadkov z zeljnika. Splah najbolje storimo, če po popraviljanju zelja vse rastline s koreninami vred izpipamo in jih takoj zažgemo. Tudi med letom moramo hirajoče zeljne rastline odstraniti in zažgati, saj od njih ne bo haska. Ker pa škodljivec obžira tudi druge kapusnice, med njimi plevel, divjo repico in gorušico, bomo svoja polja očistili le, če bomo ravno ta plevel čim bolj zatirali in s korenino vred zažigali.

Največjo skrb bomo posvetili razsadu. Če le mogoče, si ga bomo sami vzgojili na zemlji, kjer že nekaj let ni rasla nobena kapusnica. Kljub temu bomo pred saditvijo vsako rastlinico še posebej pregledali in odstranili vse, ki imajo že šiške ali se takšne začno razvijati, kar opazimo na tem, da je koža otekla na mestu, kjer je hrošč legel jajca. Mnogi si pomagajo s tem, da zemljo gnoje z živim apnom. Korist imajo od tega le oni, ki so zadeli pravi trenutek, to je takrat, kadar se iz prezimljene bube izleže nežen hrošček. Takrat bi morali zemljo pomešati z živim apnom, da pride apno v dodir z ličinko ali hroščem in da ga toliko zažge, da potem pogine. Ta trenutek je težko pogoditi in zato rajši menjamo vsako leto zemljo, kar je edina sigurna obramba.

Na oko in po učinku slična je **golščavost zelja.** To ne povzroči živalski škodljivec, temveč neka gliva. Na glavni in na stranskih koreninah se pojavijo neenakomerne zatekline, ki pa se razlikujejo od šišk, povzročenih od ličink klunotaja po tem, da niso tako trde in da v notranjosti niso votle. Seveda ne najdemo v teh oteklinah nobenih ličink ali črvičkov. Pozneje začnejo oteklina gniti, kar se pri šiškah redko kdaj zgodi. Močno napadene rastline kmalu usahnejo,

saj so zgnile vse korenine, slabejše napadene pa hirajo celo rastno dobo in seveda ne prinašajo pričakovani donos zeljnatih glav.

Golščavost zelja se pojavlja najraje na lahkkih in kislih (na apnu siromašnih) zemljah, medtem ko se na težkih in na apnu bogatih zemljah nikoli ne pojavi v večjem razmerju, ker gliva v takih zemljah ne more živeti. Iz tega pa še ne sledi, da bomo z apnenjem zemlje okuženost vedno in sigurno zatrli. Zgodi se lahko ravno nasprotno, da namreč z jesenskim apnenjem, ko je glivica že zavzela obliko zimskih trosov, njeno življenje celo podaljšamo. Vsled tega, ker smo z apnom uničili kislino v zemlji, trosi glivice ne izključajo, temveč zakrknajo in čakajo na trenutek, ko se je v zemlji zopet napravila kislina. Tako lahko ostanejo začasno umrtvičeni več let.

Če torej menjamo zemljo za zeljnik, ker je okužena po golščavosti, mora ostati več let kislja, ker le takrat trosi izklijajo. Zasejali jo torej bomo s posevki, ki kislost prenesejo, torej z ovsom, koruzo ali krompirjem, ne pa s pšenico, ječmenom, ajdo, konopljo, peso itd. Pač pa moramo skrbeti, da na tem polju ne rastejo rastline, katere glivica okuži, ker bi ji s tem omogočili življenje. Če teh rastlin gliva ne najde, mora v teku let poginiti. Takšne rastline so razen zelja še kelj, koleraba, karfijola, strniščna repa, redkvice, gorčica, repica in razni plevel.

Ako smo primorani, da na okuženem zelniku takoj ali po letih spet gojimo katero od naštetih rastlin, ki jih golščavost napada, potem izvršimo apnenje z živim apnom pomladi 14 dni pred saditvijo. Ker bo vsled apna zemlja začasno izgubila svojo kislost, bo izklijanje trosov in širjenje glive ovirano in manj rastlin bo napadenih. Pri tem si moramo biti svesti, da okuženost zemlje nismo uničili, temveč smo le preprečili, da glivica ne napade rastlin, dokler so še nežne, da pa se bo pozneje bolezen pojavila, pač pa ne bo toliko škodovala, ker so rastline že močnejše in se lažje uprejo okuženju. K boljši rasti rastlin bo apnenje vedno koristno pomagalo, saj je znano, da kapusnice ne ljubijo kisle zemlje. Koristi pa tudi globoko oranje in sploh močno prezračevanje zemlje z okapanjem v teku rastne dobe.

Kar smo omenili že zgoraj o izdatnem gnojenju, velja seveda tudi za golščavost zelja. Čim več in lahko sprejemljive hrane najdejo mlade rastlinice v zemlji, tem bolj odporne bodo proti okuženju. Če imamo, pognojimo zemljo 14 dni pred presaditvijo razsada s 1000 kg apnenega dušika na 1 ha. Ne smemo pa uporabiti gnojnice ali vode iz greznic, ker bi bile lahko okužene po golščavosti.

Vse odpadke, kot listje, kocene in korenine rastlin moramo zbirati in jih zažgati. Pogrešili bi, če bi te odpadke vrgli na gnojišče ali jih uporabili za kompost, še bolj ne-spametno pa bi ravnali, če bi jih pustili na njivi in jih podorali.

Sadjarstvo.

Kako obvarujemo mlado sadno drevje pred zajci in mrazom?

Zajci so nam zadnja leta napravili dosti škode v sadovnjakih, tako da bi bilo odveč, če bi važnost obrambe pred njimi še posebno utemeljevali. Ravno tako so nas poslednje ostre zime poučile, da je tudi mraz hud škodljivec sadnemu drevju. **Obramba sadnega drevja bo torej popolnoma učinkovala, če bo takšna, da se obvarujemo obeh škod.**

Praktično in najbolj učinkovito sredstvo se je do zdaj pokazalo ovijanje sadnega drevja s slamo, prav za prav škopom. Znano je, da se slame zajec tudi v času največje stiske za hrano ne dotakne. Na drugi strani pa čuva ovoj slame nežno kožico debela, da sončni žarki ne morejo dospeti neposredno do nje. Prvo se mora od sončnih žarkov segreti slama, od nje se potem posredno stopi srež in zmraziljevina na koži. Če je otajanje počasno, mraz ne škoduje. Vse ozeblin na drevjih povzroči hitro otajanje kože, ki potem odmre in razpoka.

Pri ovijanju s slamo moramo drevo z njo obdati vse do krone. Ne zadostuje torej enkratna dolžina škopa, kakor se to dostikrat vidi v površno oskrbovanih sadovnjakih. Če je visok sneg, zajec gotovo obžre drevo nad ovojem. Ozeblin se ravno tako rade pojavijo pod krošnjo, kakor na dnu debela. Delo je treba torej temeljito opraviti, sicer je brezuspešno.

Seme, ki ga sejemo za pridobivanje razsada, moramo razkužiti s ceretanom, ravno tako kot razkužimo žitno seme pred setvijo. Koristno je tudi na gredo, kjer bomo vzgojili razsad, 10 do 14 dni pred setvijo raztrositi na en kvadratni meter 20 gramov tega sredstva in ga z grabljami plitko zagrniti. Razsad pred saditvijo povaljamo ali namočimo v gosto brozgo ilovice, v katero smo dodali na en liter brozge 2,5 g ceretana.

Pomnimo, da se bomo proti obema škodljivcema najuspešneje borili, če bomo vsako leto menjali leho za razsad in za zeljnik, ali z drugimi besedami, če bomo pri proizvodnji zelja tudi upoštevali potrebo rednega kolobarjenja.

Namesto slame lahko uporabimo tudi smrekovo ali hoikino vejevje. Paziti samo moramo, da je ovoj dovoljno debel in gost, da niti zajec, niti sonce nimata dostopa do skorje debela.

Izkustvo nas uči, da je drevesna skorja posebna poslastica za zajce tudi v času, ko ima druge sočne hrane dovoljno na razpolago. Prej opisane ovoje pa moramo v tem času že odstraniti, ker pod njim najde zatočišče marsikateri škodljivec, ki ga moramo uničiti. **Za takšne slučaje je naipripravnejša ograja iz lat (koš), ki jo postavimo okoli mladega drevesa, ko smo ga zasadili.** Pri tem pa moramo upoštevati, da se bo deblo v teku let odebelilo in se s tem približalo košu iz lat. Če late niso dovolj ozko druga drugi, bo zajec mogel s svojim tankim gobčkom le do skorje in bo na jezo sadjarja napravil škodo. Takšni koši iz lat pa ne obvarujejo debela pred poškodbami od mraza. Zato jih je treba vsako jesen preplesti s trnjem ali dračjem, da zasenčijo drevo vsaj na vzhodni in južni strani. Da nizki koši iz lat v zimah z visokim snegom niso nikakšna obramba pred zajcem in mrazom, je marsikateri sadjar že z žalostjo ugotovil. Torej morajo tudi koši doseči do krošnje.

Najmanj priporočljive so žičnate mreže okoli dreves. Z njimi zmoremo preprečiti le škodo od zajca. Sicer pa je dandanes žičnata

mreža dosti predraga, da bi za te svrhe prišla v poštev.

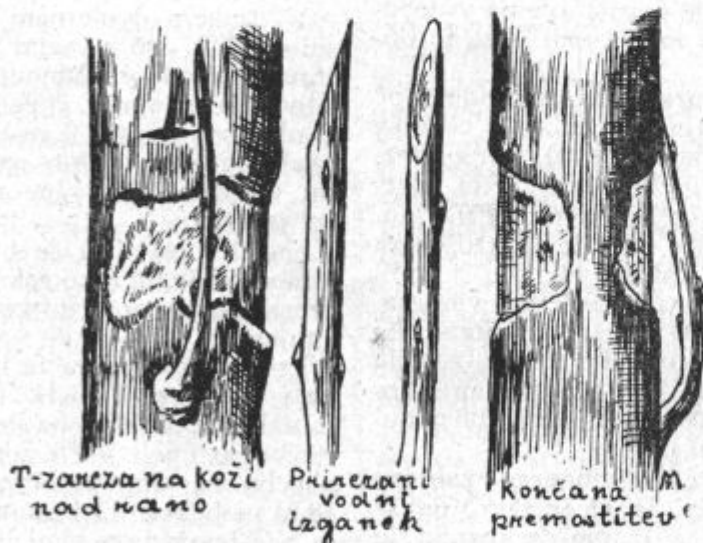
Maža iz ilovice in apna koristi le za odbrano proti mrazu. Bela barva odbija sončne žarke in preprečuje prehitro ogrevanje skorje. To mažo uporabljamo predvsem pri starejših deblih, ki imajo gladko skorjo in kjer se škode od zajcev ni bati. Mazanje debel obnovimo vsako drugo leto in sicer v februarju; v toplih dneh, ko smo poprej deblo očistili stare skorje in mahu. Takrat bo maža tudi uničila razne škodljivce, ki so se skrivali pod skorjo ali v njenih razpokah. Pri mladih drevesih pa apneni belež raje opustimo, ker preveč apna napravi skorjo krhko ter ta potem rada razpoka.

Apneni belež ni sigurno sredstvo proti zajcem. Postane pa lahko, ako vsebuje kakšno mastno snov, n. pr. kri. Toda takšne mastne maže raje ne uporabljamo, ker z njimi zamašimo dihalne reže v skorji, kar zopet škoduje drevju. Ravno tako ni priporočljivo k apnenemu beležu primešati razne karbolineje, ker se v prisotnosti apna razkrajajo, nakar izločena mineralna olja osmodijo mlado kožo.

Če škoda od mraza ali od zajca ni prevelika, temveč samo na razmeroma malem mestu, še lahko drevo rešimo. Če je skorja okrog in okrog, ali na precejšnji dolžino

oglodana ali zmrzla, je najbolje, če drevo na novo cepimo pod oškodovanim mestom. Paziti moramo, da cepljeno mesto temeljito premazemo s cepilnim voskom, da rana čim popolneje zaceli. Ker pa lahko cepljenje izvršimo šele v toplem času, ko se koža muži, moramo poškodovano mesto takoj obвити z ilovnatim ovojem, sicer se bo koža preveč izsušila, krošnja pa moramo močno skrajšati, da rabi čim manj vode.

Pri ozkih ranah, ki niso dalje od 10 cm, lahko spretna roka tudi premosti ranjeno mesto z umetnim vodom za sok, če se nahaja slučajno pod rano kakšen vodni izganek. Takšni vodni izganki kaj radi poženejo pod ranjenim mestom, če krošnja močno obrežemo. Včasih zrastejo vodni izganki šele drugo ali tretje leto ter se ta operacija more izvesti šele takrat. Nad rano, ki se je med tem že osušila, poiščemo ob času, ko se koža muži, gladko in popolnoma zdravo mesto, zarežemo ga v obliki črke T kakor pri cepljenju in vtaknemo cepiču enako prirezan vodni izganek pod kožo. Rano zavežemo in zamažemo s cepilnim voskom, kakor pri cepljenju. Postopek kaže slika. Ker dobiva po novem vodu krošnja zopet dovoljno soka iz korenin, se drevo kmalu ne razlikuje več od svojih vrstnikov.

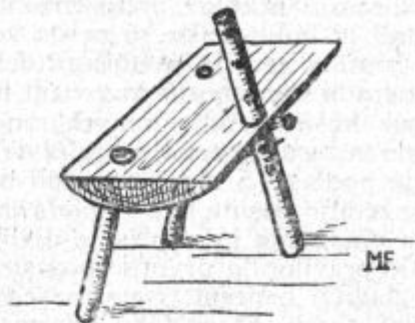

Stojalo za čiščenje sadnih dreves v strmih legah.

Pri obrezovanju mladih dreves in pri obiranju sadja moramo včasih doseči višino, za katero je lestva previsoka in je bolj pripravna pručka ali stol. Če je zemljišče strmo, navadne pručke ne moremo trdno postaviti. V to svrhu si izde-

lamo posebno pručko, pri kateri moremo eno nogo podaljšati, tako da stoji tudi v strmih legah vodoravno. Slika prikazuje takšno pručko, ki si jo bo mogel vsak sadjar z nekoliko spretnosti sam napraviti. V hribih bomo pručko lahko

uporabili tudi za razne druge svrhe. Posebno gospodinje je ne bodo hotele več pogrešati, čim so se en-

krat navadile nanjo, saj je posebno pripravna, da se nanjo postavlja posodo z vodo, če imamo opravka z njo na neravnem mestu.

Vinogradništvo.

Regeneracija vinograda.

Pred kakimi 10 leti sem kupil v Zajčji gori star vinograd najboljšega nasada. Toda vinograd je bil že tako zapuščen, da so mi veččaki in prijatelji svetovali, naj ga izsečem, obsejem z lucerno in pozneje obnovim. Rad sem poslušal vse nasvete, toda ravnal sem po lastnih spoznanjih, katera sem pridobil s točnim opazovanjem premikanja zemlje in rasti še obstoječega trsja.

Prvo, kar sem ugotovil, je bila, da je vinograd izstradan, da so prišle vsled slabega dela in nepravilnega grobanja (po starem) vse vrste iz reda, tako iz reda, da se vrst sploh ni več opazilo. Dalje, da je s kopanjem in po vodi odnešeno z vrha vinograda do 40 cm gornje plasti zemlje, tako da so stale trte s svojimi koreninami le še komaj 10 do 20 cm v zemlji, medtem ko je bila vsa podlaga trte že nad površino. Po starem načinu pogrobanja trte so bile prepeljane preko vrste in je bil star les včasih tudi preko 2 m daleč z grebanjem prepeljan na novo mesto. S tem postopkom se je slabo delo (odsekovanje trte pri kopanju) skrivalo pred prejšnjim gospodarjem. Vse trte so bile vzgojene po starem na 1 do 2 metra visoko, bile so sicer zdrave, mladje pa je obstajalo iz samih tankih, kilavih rezkov, ki so dali le čepke in malo reznikov ter redke šparone. G. Gombač, ki si je ogledal vinograd, mi je svetoval, naj vse trsje požagam in na ta način pomladim vinograd.

Storil sem pa sledeče: Dal sem pobrati vse kolje iz vinograda, iz-

kopati vse grebanice na starem lesu in jih tako prestaviti, da so se zopet pojavile prvotne vrste. Nabavil sem 7000 kolov, preloženke od strani in kolil. Tako so prišle zopet vrste v red. Iz spodnjega dela vinograda smo znosili in zvozili na tisoče košev zemlje na vrh vinograda in zasuli iz zemlje štrleče dele divje podlage. S tem smo rešili tudi v zemljo zasute trte v spodnjem delu vinograda in zemlja je dobila svojo pravilno in prvotno površino ali gladino napram trtam. Sosedje so mi dejali, da se tako ogromno delo ne izplača, ker sega preveč v denar. Pa se je izplačalo že v nekaj letih!

Vinograd sem obrezoval sam z nekaj izbranimi gospodarji — vinogradniki. Nisem se držal Gombačevega nasveta, temveč smo rezali tako, da smo trte znižali kolikor se je le dalo ter puščali nizko, po več čepkov (podočkov), višje pa 1 do 3 reznike in le na zelo močnih trtah na vrhu šparon. Ko je bil vinograd nakoljen in obrezan, je imel čisto drugo lice. Z začudenjem so sosedje obstajali in ga ogledovali. Mnogi gospodarji so ga hodili gledat iz oddaljenih krajev. Trsnega lesa smo narezali v teku treh zaporednih let toliko, da sem imel lesa za kuhinjsko in pečno kurjavo za sedem let. Lazi ali vrželi v vinogradu sem zasadil z divjaki, tako da je bil vinograd tretje leto že polno zasajen in v najkrepkejši rasti. Sajenjam in grebanicam sem gnojil s kompostom, celotno površino pa s 1000 kg nitrofoskala na hektar. Prvo leto mi je dal vinograd na hektar 35 hl, drugo leto 48 hl, tretje leto pa 56 hl.

Toda to mi še ni zadostovalo. Opazil sem, da se z vezavo trsnega mladja h kolom ustvarjajo košati snopi, v katerih se bohotno razvijajo razne trsne bolezni in rede zajedalci, katere je pri vezavi trte h kolom težavno zatirati. Trsno deblo sem imel že na primerni višini, 30 do 40 cm od zemlje. Zato sem se odločil, da bom trte gojil na žici, na kateri trto lahko ploščato razpeljem. Ploščato razpeljana trta se po dežju in rosi še pred sončno vročino dobro ocedi in osuši na zraku in vetru, s čimer se odstrani glavni pogoj širjenja glivičnih bolezni — vlaga. Zajedalci se ne morejo skrivati očem opazovalca in cel trs je od obeh strani do prednjega lista dostopen pri škropljenju in žveplanju. Kar pa je najvažnejše, sončni žarki in zračna to-

plota imata boljši dostop do grozda in vseh listov.

Edino hoja po vinogradu bi bila otežkočena, ker bi moral celo vrsto do konca prehoditi, preden bi lahko stopil v sosedno vrsto. Da to olajšam, sem razdelil vinograd v zgornjo in spodnjo polovico ter med njima napravil jarkasto pot, ki je lovila tudi terensko vodo in jo odvajala iz vinograda. Žične naprave sem napravil vsako leto le za toliko, kolikor je kolja iz vinograda kot nerabnega izpadalo. Žične vrste so šle torej od zgornjega roba te poti do vrha in od spodnjega roba poti do kraja vinograda spodaj. Tako je postal mogoč prehod iz vrste v vrsto spodaj, v sredi po poti in zgoraj, kar je povsem odgovarjalo potrebi.

Na koncu vrst sem zabil en meter globoko v zemljo okrog 15 cm debele kostanjeve stebre, katere sem na notranji strani podprl z drugim kostanjevim stebrom, da bi ostala žica bolj napeta. Žice sem razvrstil na stebrih takole: Prvo žico sem pritrdil 35 cm nad zemljo, drugo 40 cm nad prvo in tretjo 60 cm nad drugo. Da bi ostala žica po celi vrsti v tem razmerju, sem v razdalji 5 do 10 cm (kakršna je bila oblika površine) postavil okoli 5 cm debele kostanjeve kole, na katere sem pribil žico v isti razdalji. Spodnjo žico sem vzel v debelosti 3 cm, gornji dve pa v debelosti 2 do 2 in pol mm. Žica je pocinkana.

Taka naprava je, predvidevajoč 15letno trajanje, za 40% cenejša kot kolje (kostanjevo). Ker pa trajajo stebri in žica dalje, se ta pocenitev poveča še znatno. Pri vinogradu na žico odpade še strošek za vsakoletno kolitev, tako da si vinogradnik prihrani na hektar vinograda letno 2000 din (po vrednosti leta 1940) na obdelovalnih stroških, ali v 15 letih — v dobi trajanja kolja — 30.000 din v prejšnjih valutarnih prilikah.

Tako urejen vinograd zahteva posebno rez, in sicer tako, da se spodnja žica izpolni z rezniki in podočki (čepi), samo v izjemnih primerih tudi s šparoni. Normalno sem dovolil 20 očes na leto, pri močnejših več, pri slabejših in mladih temu primerno manj. Pri tolikšni obremenitvi trte ji je bilo treba seveda dati tudi izdatnejše hrane, kar sem dosegel na sledeči način:

Kot je rečeno, sem si s potjo razdelil vinograd v zgornji in spodnji del. Na osnovi tega sem si za-

snoval 8letni kolobar za globoko gnojenje, in sicer v štirih dvoletnih periodah, ter sem gnojil vsako drugo leto en red. Kot gnojilo sem uporabil preležano plastje, kompost ali gnoj, najraje v mešani obliki.

Začel sem v zgornjem vinogradu v lihih vrstah. Ker so vrsta od vrste oddaljene po 120 cm, smo kopali med vrstami 80 cm široke jareke, tako da je ostalo na vsaki strani trte 20 cm nedotaknjene zemlje, sicer se finejše koreninice poškodujejo. Zgornjo plast žive zemlje do 40 cm globoko smo zmetali na desno stran, 40 cm mrtve zemlje pa na levo, tako da je postal 80 cm širok jarek tudi 80 cm globok. S tem smo prišli deloma do glavnih korenin trte, deloma pa so bile še globlje pod zemljo. Pri tej priliki smo odkopali štore trt pod zemljo, odmrle dele odžagali in po potrebi trte položili globlje v zemljo do plemenitega dela (cepilne grče) ter jim tako dajali pravilno višino nad zemljo. V jarek sem dal nanositi, kot že rečeno, preležanega plastja, komposta ali gnoja, nakar smo z živo zemljo gnoj zasuli, vrh nje pa jarek dopolnili z izkopano spodnjo mrtvo zemljo. Tako smo postopali z vsako liho vrsto po celem zgornjem vinogradu. Poudariti moram, da smo s koreninami postopali zelo previdno, da jih nismo poškodovali, še manj pa odsekali.

V drugem dvoletnem kolobarju smo storili isto z vsemi sedimi vrstami v spodnjem vinogradu. Šesto leto smo se vrnili v zgornji vinograd v sode vrste. Lansko zimo bi imel pognojiti v lihih vrstah spodnji vinograd, česar pa nisem mogel izvršiti.

Uspeh tega dela je bil čudovit. Vinograd je bil tako rekoč na novo prerigolan in prav do korenine pogojen.

Prva perioda dela je bila izvršena v zimi leta 1933-34. Trgatev mi je dala preko 60 hl na hektar. Leta 1935 smo imeli 100% pomladansko pozebo, pa sem vendarle še nabral 18 hl na hektar. Druga perioda dela je bila izvršena v zimi 1935-36. Trgatev leta 1936 je bila takrat splošno povsod rekordna, zlasti pa pri meni, saj sem dobil na hektar 110 hl vina! Kletarski nadzornik g. ing. Zupanič, ki je od tega leta dalje vsako jesen ob trgatvi obiskal moj vinograd, se je temu uspehu tako začudil, da ga je imenoval ropanje trte. Šele ko sem mu pojasnil način dela in je videl močno rast moje trte, mi je priznal uspešnost na-

vedenega načina dela. V nadaljnjih letih se je gibal količina pridelka med 70 in 80 hl, razen v letu 1940 zaradi hude zimske pozebe. Danes je ta vinograd star 45 let, po izgledu bi ga pa vsak ocenil na 20 let.

Moje prepričanje je, da trta ne opeša in usahne zaradi starosti, temveč zaradi pomanjkanja prikladnih življenjskih pogojev, pred-

vsem hrane in vode. Tem zahtevam je lahko zadostiti z globokim kopanjem in gnojenjem, nakar se bo trta pomladila, okrepila in obilo rodila ter dala skrbnemu gospodarju bogato rento. Za skrbno, večje in z ljubeznijo opravljeno delo je ravno tako hvaležna rastlina kakor sta žival in človek.

Živinoreja.

Zdravljenje malokrvnosti prašičkov.

Anemija prašičkov ali, kakor pravijo rejci, »malokrvnost«, je bolezen, na kateri obolijo dostikrat prašiči v prvih tednih življenja. Ta bolezen, ki se pojavlja v najtežji obliki v zimskem času, povzroča veliko umrljivost in je značilna po tem, da se odojki slabo razvijajo in hirajo od dneva do dneva, če ravno imajo na razpolago zadostne količine krme. To bolezensko stanje povzroča zmanjšanje hemoglobina v krvi, kar pa je zopet posledica pomanjkanja železa in bakra.

Da se izognemo temu zlu, moramo nuditi svinjam in prašičkom primerne higijensko prehranbene pogoje za tvorbo hemoglobina v krvi. Posebno moramo paziti na to, da imajo živali priložnost riti po

zemlji kolikor jih je volja, kajti baš z ritjem si prašiči preskrbe potrebne rudninske snovi za tvorbo hemoglobina.

Če živali nimajo možnosti, da rajejo po zemlji, jim moramo rudninske snovi dajati v hrani.

Kakor so pokazali najnovejši poskusi, se priporoča hrani dodati po eno žlico sledeče raztopine na glavo in na dan: 8 gramov železne galice in 2 grama bakrene galice pomešamo na 1 liter vode.

Če nimamo na razpolago niti te malenkostne količine bakrene galice, dosežemo ravno tako dobre uspehe z dodajanjem po 1 žličico raztopine 2,5% železne galice na dan in na glavo.

Krmilna pesa je zmrznila.

Letos je marsikje presenetil gospodarje zgodnji sneg, da niso mogli pravočasno pospraviti repišča. Zatem nastopajoči mraz je potem uničil repo. Kaj sedaj z repo?

Dokler je repa zmrznjena, se ne kvari, niti njena hranilna vrednost ni postala manjša. Šele ko se repa odtali, se začne razkrajati in gniti ter postane zdravju živali škodljiva.

Če nam je malo repe zmrznilo, potem jo bomo pokladali živini v večjih obrokih in varovali jo bomo pred odtajanjem. Seveda repe ne smemo pokrmiti, dokler je zmrzla, ker bi se črevesa živine prehladila in bi nastopili razni črevesni katari pri živalih. Repe bomo prenesli v hlev ali toplo shrambo za hrano le toliko, kolikor je dnevno nameravamo pokrmiti in jo bomo pustili tako dolgo ležati, dokler se tudi v notranjosti ne otali in nekoliko ne segreje. To bomo pospešili, če bomo repo zrezali. Zrezati pa jo itak moramo, ker zmrzlo repo ne smemo nikoli samo pohra-

niti, temveč vedno pomešamo s plevami ali rezanco od slame.

Če je količina zmrzle repe le prevelika ter je ne bi mogli pravočasno pokrmiti, jo bomo rešili propada le z okisanjem. Upoštevati moramo, da vsebuje repa zelo mnogo vode in da bi mnogo hranilnih snovi ostalo neizkoriščenih v soku, ki ga zavržemo, ker se preveč skisa. Vsaka hrana, ki vsebuje mnogo vode, začne namreč pri kisanju nezaželeno previrati. Namesto da se stvori samo mlečna kislina, ki je koristna za živali, se sladkor pretvori tudi v ocetno kislino. Živina takšne hrane ne mara, ker ji škoduje. Če je repa namenjena za hrano goveda, potem bomo rezancem pred okisanjem dodali na 100 kg razrezane repe vsaj 15 kg plev ali sečkane slame, odnosno sena.

Pred rezanjem moramo repo temeljito oprati, tako da odstranimo vso zemljo. Če nimamo siloznih jam, lahko okisamo repo v kakšnem večjem starem, toda zdra-

vem sodu ali kadi. Glavno je, da mešanico repe in krme zraketesno stlačimo in napneemo ter potem takoj pokrijemo s 30 cm debelim pokrovom iz ilovice ali 40 cm debelim pokrovom iz navadne zemlje. Če nimamo pripravnih posode, si napravimo zasilno silozno jamo v zemlji, kakor smo jo letos opisali v »Kmetovalcu«.

Če bomo repo rabili za hrano svinj, posebno za svinje, ki jih pitamo, se priporoča primešati ensilaži tudi parjenega krompirja, ki smo ga poprej zmečkali. Ta krompir je brez škode lahko zmrznjen, če smo imeli to nesrečo tudi pri krompirju. Ker vsebuje repa dosti vode, bi morali mešati 75 kg parjenega krompirja in 25 kg repe, da bi krompir popil ves sok repe in pri kisanju ne bi imeli prej omenjenih nevšečnosti. Če pa mešamo repo in parjen krompir v enakih delih, moramo na 100 kg te mešanice dodati še 75 kg plev ali sečke od sena. Čim manj primešamo parjenega krompirja, tem več dodamo plev.

Opisani postopek velja tudi za korenje, oziroma peso. Ensilaža je okisana v 3 do 6 tednih, kakršna pač je bila toplota prostora, kjer se je kisanje vršilo. Ko je ensilaža dovolj skisana, mora imeti prijeten duh in okus po mlečni kislini. Živalim, predvsem volom in kravam, jo pokladamo v začetku v malih obrokih, dokler se ne navadijo nanjo. Sicer pa postopamo z njo kakor z drugo ensilažo.

Nasvet voznikom.

Mnogokrat se zgodi, da konji težko obložen voz ne morejo speljati z razmočenega mesta, kjer so se kolesa pogreznila v blato. Mučita se voznik in vprega, nazadnje pa ne pomaga drugo, kot tovor delno odložiti in ga potem zopet naložiti, ko je zapreka prebrodena. V takih primerih dostikrat pomaga postopek, ki ga bomo na kratko opisali:

Za vsakega konja vzamemo močno vrv, še boljše čvrsto gurto in jo za konjem zadržnemo okoli zaprežnic (štrange). Zatem potegnemo to zanjko po zaprežnicah tako daleč naprej, da leže konju na kolke (križi) in so zaprežnice potegnjene navzgor.

Konji sedaj z lahkoto premagajo zapreko. Zakaj? Konj lahko razvija že po svoji telesni zgradbi večjo

moč pri nošenju kot pri vlečenju. S tem, da najdejo zaprežnice oporo ne samo na prsih, temveč tudi na kolkih, konji tovor istočasno vlečejo in tudi nosijo. Tako tudi z večjo močjo lahko premagajo oviro, ki se zoperstavlja predvsem prvemu kolesu, ker se teža tovora razdeli na zadnja kolesa in na kolke konjev. Pri tem pride do izraza še druga okolnost. Teža, ki pritiska na zadnje noge konjev, povzroča,

da se morejo te trdnjše upreti v zemljo, konj se ne boji, da bi spodrsnil in zato sigurnejše vzdigne in potegne.

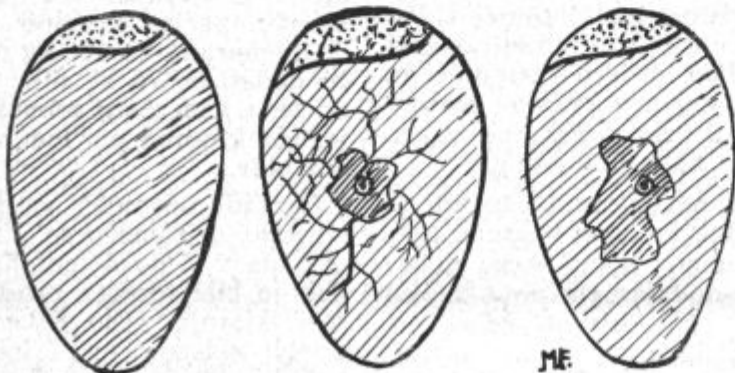
Da ne bi zanka na kolkih konje obribala, bo skrben voznik vedno podložil pod njo gladko zloženo odejo. Kadar mora voziti težke tovore, pa bo na pot previdno vzel potrebno vrv ali gurto, da olajša delo konjem ter sebi prihrani jezo in trud.

Perutninarstvo.

Kako štedimo z jajci?

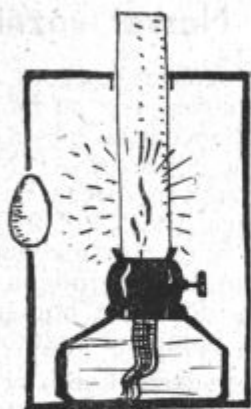
Kmalu bo nastopil čas, ko bodo naše gospodinje izbirale jajca za nasad. Včasih v tem pogledu nismo bili preveč izbirčni. Jajca smo imeli v izobilju, pa tudi v kašči se ni po-

katera pridno nese. Med svojimi najboljšimi in ne čez 2 leti starimi kurami bo izbrala tiste, od katerih si želi potomstvo. Izбирala bo najbolj zdrave nesnice, saj podeduje-

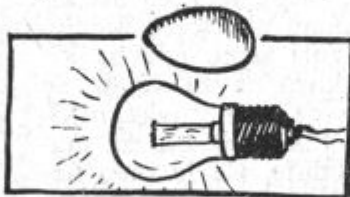
znalo, če smo še tako dolgo brezuspešno krmili kilave in za rejo nesposobne piščance. Razmere so se spremenile. Jajce je postalo kot hrana dragoceno, tudi piščancev ne maramo po nepotrebnem krmili, a

jo zdrave kure navadno tudi svoje dobre lastnosti na potomstvo. Pri izbiri pa ne bo upoštevala bledih, kilavih ali sicer na izgled bolnih kur, niti takih, ki se v jeseni dolgo preperjajo.

Presvetljevanje jajc:

- a.) s petrolejko
- b.) z elekt. žarnico

med bodočimi jaricami hočemo vzgojiti čim več pridnih nesnic, da bo kurjereja smotrna in dobičkosna.

Vsaka gospodinja pozna svoje kure. Četudi ni vršila nesno kontrolo in ne ve, koliko jajc je kura na leto znesla, vendar točno zna,

Izbrane kure bo zjutraj pred izpuščanjem na pašo prekontrolirala, ali bodo ta dan znosile jajce. Zaprta jih bo nazaj v hlev in dokler ne zneso jajc, jih ne bo spustila na pašo. Tako bo vsaka gospodinja izvršila selekcijo in bo imela kolikor toliko sigurnosti, da bo zarod

zdrav in ne bo hrana za vzgojo podmladka v stran vržena.

Toda vsako jajce, ki ga zneso kure, ni vedno oplojeno ter se iz njega ne izleže piščanec. Dandanes pa je škoda za vsako jajce, saj je njegova hranljiva vrednost ista, ali je oplojeno ali ne. Kako bomo to spoznali? Predno jajca podložimo koklji, ne moremo ugotoviti, ali je oplojeno. To se pokaže šele v teku valjenja, in sicer sedmi dan od začetka valjenja. Če takrat jajce osvetlimo, bomo našli eno od značilnih podob, kakor jih kaže slika 1. Levo jajce je neoplojeno, ker se njegova notranjost ni spremenila. V srednjem se je piščanec že začel normalno razvijati. Desno jajce je bilo oplojeno, toda zamelek je uginil in rast piščanca je zastala. Iz gnezda moramo torej odstraniti vsa jajca, ki ne pokažejo razvoja v srednji sliki.

Neoplojeno jajce postavimo na hladno mesto, da se umiri, potem pa ga lahko uporabimo v lastnem gospodinjstvu. Poudarjamo v lastnem gospodinjstvu, ker ne bi ravnali pošteno, če bi tako jajce prodali, ker bi kupec pozneje ugotovil, da je pokvarjeno. Navadno to ni slučaj, če ne zbiramo jajca za nasad dalje od 8 do 10 dni in če ga potem čim prej uporabimo. To pa je le nam znano, ne pa tudi kupcu.

Kako izvršimo osvetljevanje jajc? Druga slika nam kaže za to potrebno pripravo, ki si jo lahko sami doma izdelamo. V prvem primeru je čez petrolejko poveznjen lesen zaboj, v katerega smo urezali ob strani jajčasto luknjo za jajce in okroglo luknjo na vrhu za cilindar. Bolj pripravna pa je uporaba električne žarnice. Za njo lahko uporabimo škatlo iz lepenke, če smo v pokrov vrezali jajčasto luknjo, ki naj bo nekoliko manjša od jajca, da zamoremo položiti v to luknjo jajce.

Čebelarstvo.

Sojina moka kot hrana za čebele.

V mnogih letih morajo čebele v marcu ali aprilu stradati, ker še ne najdejo dovoljno paše. V takih slučajih moramo čebele hraniti, kar pride precej drago. Praktični čebelarji so poskusili čebele hraniti tudi z moko od soje, ki, kakor znano, vsebuje mnogo olja in beljakovin.

To hrano pripravijo na sledeči način:

K 2 kg sladkorja v prahu se doda 10 zvrhanih juhnih žlic sojine moke in nekoliko medu. Naiprej se sojina moka temeljito primeša sladkorju in šele potem se doda med. Tako dobljeno testo je treba čez noč postaviti na toplo mesto, da se raztopi. Ko je to stanje nastopilo, se primeša zopet mešanica sladkorja in sojine moke in zopet postavi na toplo mesto. Postopek se ponovi tolikokrat, dokler se testo le težko da mazati. Nato z njim napolnimo steklenico za vkuhanje sadja in vtaknemo v testo več treščic, ki služijo čebelarom kot le-

stva. Pri hranjenju čebel povežemo steklenico nad panj in jo pokrijemo s pregrinjalom. Steklenice s takšno čebelno hrano pripravimo že v zimi, ker je z njo več dela, kakor opis pove.

Gospodarstvo.

Črpanje vode iz vodnjaka.

V zadnjem »Kmetovalcu« smo pisali tudi o preskrbi domačije z vodo. Dokazali smo, kako važno je to vprašanje glede prihranka na delu in času. V tem članku pa hočemo podati nekoliko nasvetov, če imamo na dvorišču vodnjak.

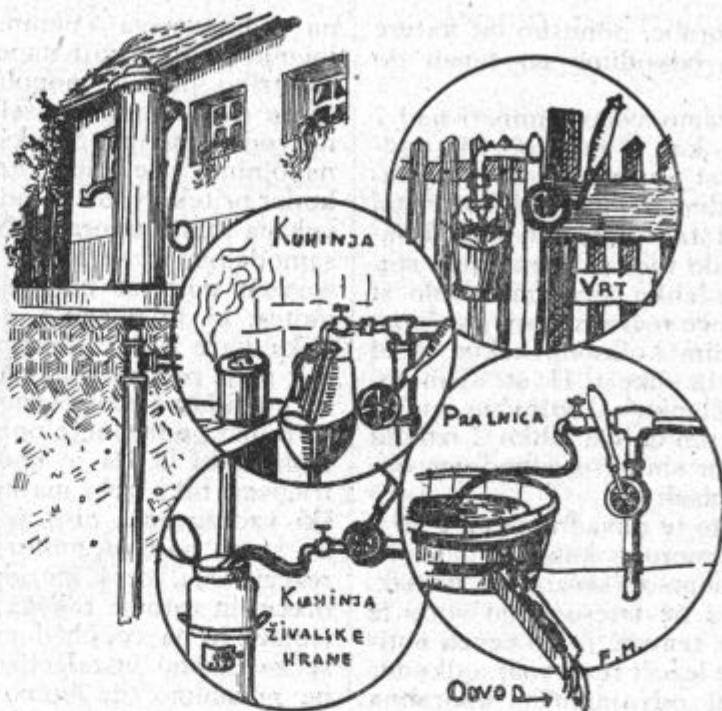
Tudi iz vodnjaka je mogoče vodo napeljati na nekoliko mest uporabe. Če vodnjak ni preveč oddaljen od mest uporabe, pri vodnjaku sploh ne namestimo pumpe, ker ni potrebna. Iz vodnjaka moramo speljati glavno odvodno cev in od te toliko stranskih odvodnih cevi, kolikor imamo pump na uporabnih mestih. Pumpe se namreč nahajajo na uporabnih mestih in kadar po-

trebujemo vodo, jih stavimo v pogon (glej sliko).

Pri presojanju, ali si moremo takšno ureditev napraviti, moramo upoštevati, da mora tudi vodoravni vodovod premagati določen odpor, kar je v škodo višine, do katere moramo vodo črpati. Znano je, da z navadno pumpo, ki leži neposredno nad vodnjakom, moremo vodo pumpati 7 m visoko nad vsakokratno gladino vode. Če se nahaja n. pr. pumpa 1 m nad zemljo, potem lahko leži vodna gladina do 6 m pod zemeljsko površino, da bomo še vedno lahko vodo izčrpali. Če oddaljimo pumpo od studenca, se zmanjšuje moč sesanja pumpe in mora biti vodna gladina višja.

Če uporabljamo n. pr. za vodovod cevi s premerom 1 cola, pade moč sesanja pumpe na oddaljenosti 10 m že za 1 m, kar bi značilo, da sme biti vodna gladina največ 5 m pod zemljo. Ako pa uporabimo 2 cola debele cevi, je upor v ceveh manjši in zato bomo mogli z isto pumpo pumpati vodo na 20 do 25 m daleč. Seveda mora biti vodovod popolnoma vodoraven in premočrten, ker vsaka krivina, posebno pa ostre, povečavajo upor in zmanjšujejo zmogljivost pump.

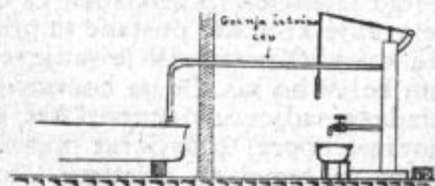
Takšno napravo si bomo lahko torej napravili, če vodnjak ni preveč globok, oziroma je vodna gladina stalno blizu površine zemlje. Čim bliže so pumpe najvišji vodni gladini, tem dalje smejo biti pumpe oddaljene od vodnjaka. Najprej bomo napravo uredili do onega mesta, kjer največ vode upora-

bimo, n. pr. v kuhinji. Če je ta prvi vodovod v redu, poskusimo z najbolj oddaljenim. Čim tudi ta zadovoljuje, lahko potem vodo napelje-
mo na vsa mesta uporabe.

Vodovod bomo napravili v zemlji in cevi položili 140 cm globoko, da nam tudi v najhujših zimah voda ne zmrzne v njih in cevi ne popokajo. Del vodovoda iz zemlje do pumpe bomo obdali z lesenimi cevmi, ki so napolnjene z žagovino. Nikoli ne smemo nadzemne dele cevi voditi v zgradbe ob zunanjih stenah, temveč moramo na isti globini kot je vodovod podkopati zid in cev zapogniti šele v prostoru, kjer hočemo imeti vodovod. Za vodovod uporabimo asfaltirane cevi, ki so z juto ali kakšno drugo izolacijo ovite.

Pri globljih vodnjakih in če so od mesta uporabe precej oddaljeni, ne moremo uporabiti do sedaj opisane instalacije, niti morejo biti pumpe nameščene na mestih uporabe. Pumpa mora biti v tem slučaju nad vodnjakom. Toda tudi v tem slučaju je mogoče prihraniti si pot, čas in trud s prenašanjem vode. V tem slučaju si omislimo visoko pumpo, ki ima spodaj odtočno cev, ki jo lahko zapremo, kakor to slika kaže. Vodo pumpamo v tem slučaju v kakšno kad, ki nam je bliže

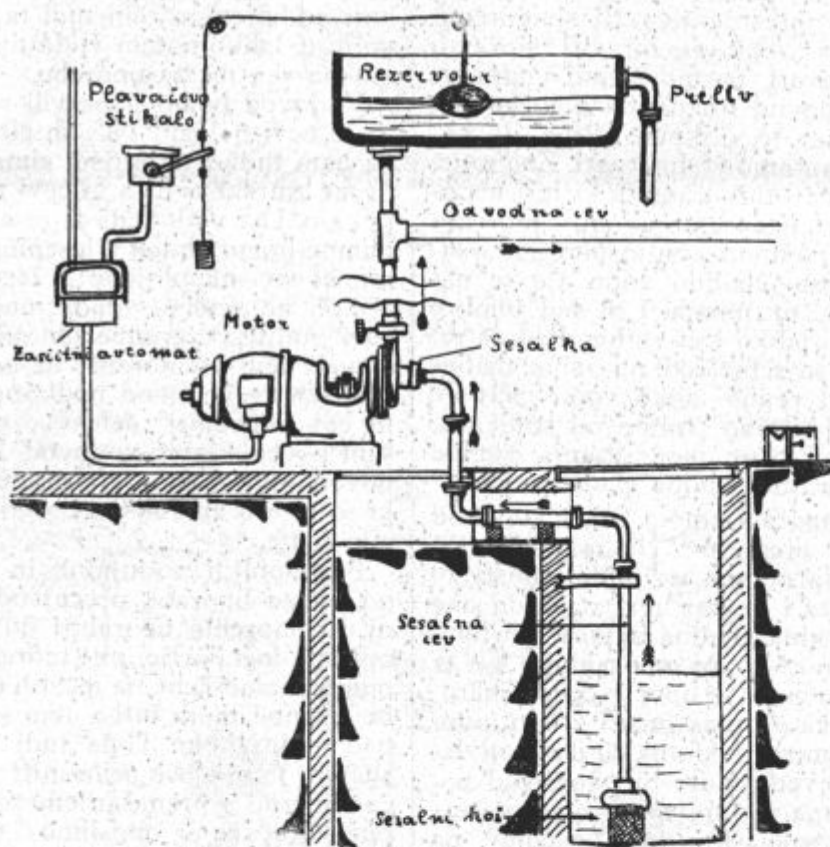
mesta uporabe, odnosno od katere jo potem odvodimo po ceveh do istih.

Če moramo vodo pumpati nad 7 m visoko, kar je pri globokih vodnjakih čest slučaj, moramo postaviti navadno pumpo, pri kateri pa so ventili tako globoko v vodnjaku, da vodo tudi pri najnižjem stanju vode lahko izčrpamo. Delo si olajšamo, če ročico pumpe zvežemo z zamahnim kolesom, kakor je to razvidno iz slike v 11. št. »Kmetovalca« k članku »Gnojnična jama«. Tudi ta pumpa ima lahko 2 iztočni cevi, kakor smo v predhodnem odstavku opisali.

Namesto te navadne pumpe bo v večini primerov kazalo nabaviti ročno pumpo za sesanje in pritisk. Ta pumpa ne izsesa samo vodo iz vodnjaka, temveč jo po ceveh potiska v višje ležeči rezervoar, odkoder jo potem odvajamo na uporabna mesta.

Vse opisane ureditve nas rešijo utrudljivega prenašanja vode, ne

pa tudi samega pumpanja. Kjer imamo na domačiji napeljano tudi elektriko, nam bo popolnoma olajšanje dela pripravila šele električna vodna pumpa. S takšno pumpo napolnimo višje ležeči rezervoar, od koder priteka voda po odvodnih ceveh na mesta uporabe. Naprava je samodelna, to se pravi, čim je rezervoar poln, se pumpa, oziroma motor, ki jo poganja, sam ustavi. Slika kaže načrt takšne naprave. Ker pa je posameznik brez strokovne pomoči ne more sam urediti, ie ne bomo podrobneje opisovali. Pripomnili bi le, da je uporaba električnega toka zelo majhna in stroški vzdrževanja niso veliki: Seveda stane nabava motorja, pumpe, rezervoarja, cevi in odtočnih pip precej in zato se takšna instalacija izplača le na večjih domačijah. Če se za takšno instalacijo odločimo, ne pozabimo, da bomo popolno rentabilnost dosegli samo, če bomo istočasno uredili samodelno napajanje v hlevih.

Kako napravimo kis iz sadjevca?

Mlad jabolčnik ni prikladen za izdelovanje kisa, ker postane ta prav rad kalen. Čim starejši je sadjevec, tem boljši bo kis. Če pa hočemo iz mladega sadjevca napraviti kis, ga moramo poprej 2 do 3krat pretočiti, da ga temeljito očistimo. Med

vsakim pretakanjem pustimo preostanek 2—3 tedne. Tudi po zadnjem pretakanju moramo še počakati 3 do 4 tedne, da se sadjevec izbistri.

Pripravimo si majhen, neraben sodček s približno 30 l, ki pa mora biti sicer popolnoma zdrav. Če je

plesniv, bo imel plesniv okus tudi kis. Zgornjo odprtino pri sodčku malo povečajmo in napravimo na sprednjem dnu od vrhnjimi nogami še eno nekoliko večjo luknjo ali pa dno obrnimo tako, da pride luknja za čep pod zgornjo dugo. Obe odprtini prekrijmo potem, ko smo sodček napolnili, z organtinom, da mušice nimajo dostopa.

Pred uporabo izplahnemo že popolnoma čist sodček še s toplim vinskim kisom, nakar ga do ene tretjine napolnimo s sadjevcem. Vanj prilijemo 3 do 4 l dobrega vinskega kisa. Ta kis moramo pač kupiti, če ga sami nimamo, toda paziti moramo na to, da bo to res pravi vinski kis, ne pa umetni, ker le prvi vsebuje droži za vrenje alkohola v kis. Sodček postavimo v prostor, kjer je najmanj 20 stopinj C toplote — najpripravnije je v kuhinji blizu štedilnika. Ne smemo pa sodček postaviti na tla, ampak na podstavek najmanj pol do tričetrt m visoko nad podom, ker je na tleh premrzlo. Tudi na štedilnik ga ne smemo postaviti, ker je tam zopet pretoplo. Čez 6 do 8 dni dopolnimo sodček do polovice s sadjevcem in čez nadaljnjih 8 dni do odprtine na sprednjem dnu. V 1 do 6 tednih bo kis gotov, če je bila temperatura prava.

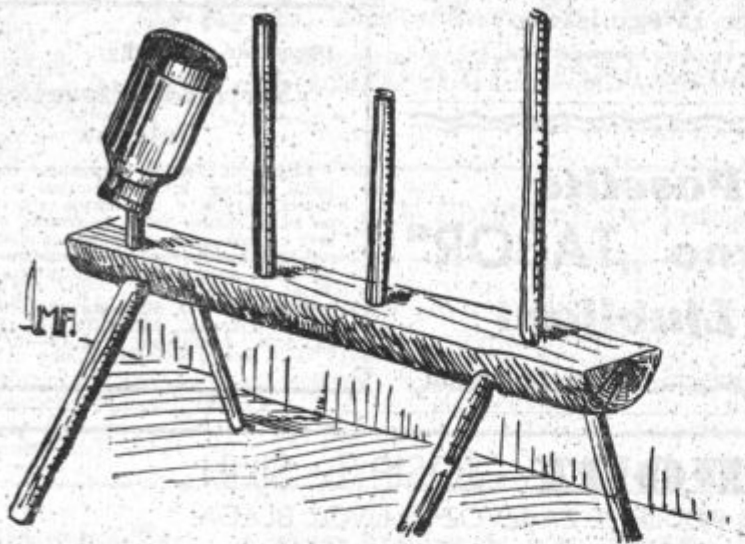
Če je kis že dovolj kisel, ga vzamemo polovico iz sodčka in ga napolnimo v steklenice. Sodček pa zopet napolnimo s sadjevcem in počakamo, dokler se tudi ta skisa. To lahko ponavljamo 5 do 6krat. Nato moramo sodček izprazniti in temeljito oprati, nakar lahko začnemo znova z izdelovanjem kisa. Za vrenje nam ni treba več kupovati vinskega kisa, ampak lahko uporabimo za to svoj kis, ki smo ga ravnokar iztočili iz sodčka. Če se na sadjevcu nabira bira (bela pena) moramo sodček samo tu in tam pretresti in pomešati.

Ako sodčka za kis ne potrebujemo več, ga nikakor ne smemo shraniti v klet med ostale sode, ker nam lahko okuži in skisa zdravo vino. Shranjujmo ga v kakšnem drugem kletnem prostoru. V steklenicah nam ostane kis dolgo okusen, samo v toplem prostoru ga ne smemo imeti. Med pripravljanjem kisa ga moramo večkrat poskusiti, če je okus še prijeten in zdrav. V slučaju, da okus ni dober, moramo sodček temeljito izprati in podkuhati kakor v začetku, kis pa prekuhati. Kupiti moramo zopet zdravega vinskega kisa in ga priliti v sodček.

Stojalo za odceditev posode.

Mnogokrat opazimo, da se odceja razna posoda okoli hiše na plotovih ali pa celo na umazanih in prašnih oknih, policah itd. Gospodinje se potem čudijo, zakaj se

de, kakor je razvidno iz slike. Seveda bo marsikdo oporekal, češ, posebno elegantno to doma izdelano stojalo ni. Boljše pa je takšno, kakršnega zmoremo sami napravi-

jim mleko skisa, ali pa kaj drugega pokvari. Posebno hude so, če se jim perilo na umazanem robu škafova zamaže. Vse to se da preprečiti, če si napravimo primerno stojalo za odceditev in sušenje poso-

ti, kakor nobeno. Če bomo presojali vse stvari le z vidika praktičnosti in imeli pred očmi le svrhu in cilj, ki ga hočemo doseči, bomo uvideli, da bi gospodinja rabila še mnoge slične cenene »patente«.

Žito in koruza v človeški prehrani.

Mala poraba žgancev ali polente iz koruzne moke v prehrani je v nekaterih predelih posledica dejstva, da to hrano ljudje ne poznajo ali pa, da je ne znajo okusno pripraviti.

vse prednosti, katere ji znanost priznava in praksa potrjuje.

V tej zvezi naj spomnimo, da turšična moka vsebuje na ogljenčevih hidratih (amid, sladkor itd.) na proteinu (dušične snovi) in na

Oglj. hidrati Proteini Rudn. soli Tolšče.

65 70 11 12,5 1,4 1,5 3 1,5

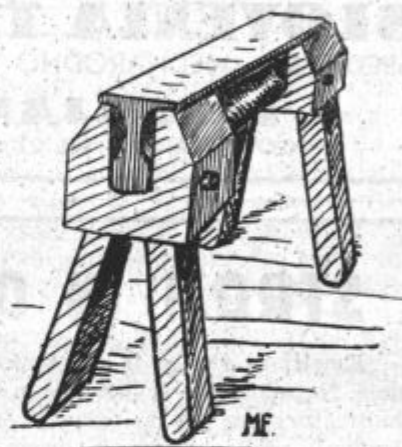
Preedstavljajo si, da je polenta zmes turšične moke in vode, skuhanе kakor koli in ne vedo, da moramo koruzno moko dobro prekuhati in v pravem razmerju z vodo, če nočemo dobiti manjvredno, klejasto, lepljivo, neprebavljivo in neokusno hrano. Kuhati jo moramo približno pol ure, ker le takrat bomo pripravili zdravo in redilno hrano, ki jo bomo radi uživali in ki bo imela vse one dobre lastnosti ter

mineralnih soleh le malo manj kakor pšenica, zato pa vsebuje dvojno količino tolšč. Nadalje je vsebina vitamina A v koruzi znatno višja od one v pšenici. Znano je, da je vitamin A v hrani potreben za rast, če pa manjka, povzroča zastanek razvoja posebno v mladih organizmih. Razen tega ima tudi antikserotalmični učinek, to je, da pospešuje zdravljenje nekaterih vrst gnojenja in okuženj na očeh.

Doma napravljeno nakovalo (ambos).

Marsikateri gospodar si želi imeti nakovalo. Izdatek pa je prevelik, da bi se odločil za njegov nakup. Pri hiši je nakovalo neobhodno potrebno, saj bi marsikatero popravilo lahko sami izvršili in ne bi bilo treba nositi denar kovaču. Sploh naj bi imela vsaka domačija najnavadnejše kovaško orodje, da ne bo odvisna od dobre volje kovača, kadar je treba kakšno železno orodje zravhati, prikovati itd.

Kos stare železne tračnice si bomo gotovo mogli kje nabaviti. Dolg naj bo 50 do 60 cm. V zimskih večerih si iztešemo za tračnico lesen podstavek, na katerega jo z vijaki pritrdimo. Kako izgleda takšno doma izdelano nakovalo, kaže slika.

Društvene vesti.

Občni zbori podružnic

Vsako leto naj ima vsaka podružnica občni zbor, na katerem uredi svoje račune in se s člani dogovori o bodočem delu. Volitve odbora se vrše vsako tretje leto, na kar podružnice posebno opozarjamo. Le če odstopi cel odbor, kar pa mora biti v zapisniku posebej povedano, se vršijo volitve novega odbora.

Vabilo

K letnim občnim zborom podružnic »Kmetijske družbe« z. z. o. j. v Ljubljani.

1. Poročilo odbora, predlogi in volitve funkcionarjev v smislu Pravilnika, zlasti §§ 2, 3, 6, 7, 8, 9.

2. Slučajnosti

3. Predavanja in slično.

Dne 28. decembra 1941.

Podružnica Dobrova pri Ljubljani ob pol 9. uri pri Fr. Suhadolcu.

Dne 6. januarja 1942.

Podružnica Šmartno ob Savi ob 11. uri pri Francu Kebru.

Podružnica Zgornja Šiška ob 14. uri pri načelniku.

Inserati se računajo po naslednjih cenah:

$\frac{1}{32}$ strani = Lir 19.- + Lir 1.- ogl. takse	$\frac{1}{8}$ strani = Lir 75.- + Lir 5.70 ogl. takse	1 cela stran = Lir 608.- + Lir 22.80
$\frac{1}{16}$ " = " 38.- + " 2.- " "	$\frac{1}{4}$ " = " 152.- + " 11.40 " "	oglasne takse
$\frac{1}{12}$ " = " 57.- + " 3.- " "	$\frac{1}{2}$ " = " 304.- + " 11.40 " "	(26 x 20 cm = 520 cm).

Priloge listu se računajo za vsakih 1000 komadov 38 Lir.

Mala naznanila.

Le proti predplačilu, vsaka beseda 20 cent., najmanj 5 Lir z oglasno takso.

Upravništvo ne prevzame postredovanja. Vsakega 12. v mesecu se zaključijo sprejemanje oglasov za prihodnjo številko.

Brinje in fige za žganjekuho

ima na zalogi trdka IVAN JELACIN, Ljubljana, Aškerčeva cesta 1, telefon 26-07.

Večje posestvo

ugodno ležanje, takoj kupim. Ponudbe na upravo Kmetovalca pod "Večje posestvo" št. 33. 33

Fige za žganjekuho

dobite najceneje pri Ant. Krisper-coloniale, Ljubljana, Tyrševa (Dunajska) cesta 31. 19

**Posetite
kavarno „TABOR“
v Ljubljani**

Docent dr. L. Matko:

**»Skrivnosti človeškega
teles«**

V vsebini knjige obravnava razne telesne pojave, ki vplivajo na to, da se človek razvije v prilizavca ali velikana, da se zmehčajo kosti, se žensko telo prelevi v moškega in obratno, se določi spol itd. Knjiga obsega 218 strani in 81 slik, ter stane vezana din 76, broširana din 64.

Dobi se pri: J. Blasnik na sl., univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaz, d. d., Ljubljana, Breg 10-12.

SLOVENIA TRANSPORT JOSIP L. ŠILIH

ŠPEDICIJA — MEDNARODNO TRANSPORTNO PODJETJE ZA IZVOZ IN UVOZ BLAGA

LJUBLJANA

MIKLOŠIČEVA C. — TEL. 27-18, 37-18

Obava izvoznega in uvoznega ocarinjenja na carinskih postajah Ljubljana, Jesenice, Rakek. Maribor, Sušak — Železniški in carinski biro — arifna obvestila — Vse železniške in carinske informacije brezplačno.

STROJI IN ORODJE

Kmetijska družba je »Sackove« pluge št. 6 razprodala. Na zalogi ima še navadne in obračalne pluge št. 7, kultivatorje na peresa, planete, reporeznice, šrotarje (mline), sejalne stroje in drugo orodje. Naročila je nove pluge, slamoreznice, mlekarske stroje, stroje za izkopavanje krompirja, kosilnice, kose itd. Opozarjamo podružnice, da stroje oddajamo po redu kakor prispejo naročila, da pa ne moremo nikoli toliko blaga nabaviti, kolikor imamo povpraševanja. Zato je opozoriti člane, da pošljejo naročila pravočasno.

Medičevo

barvo za obleko

znamke »MERA KL« za barvanje bombaža, volne, polvolne, svile, polsvile in platna

DOBITE ZOPET POVSOD!Izdeluje tovarna MEDIC — ZANKL
Ljubljana, Resljeva c. 1**ZAHTEVAJTE PRI VAŠEM TRGOVCU „NAŠ ČAJ“!
Mešanica domačih čajnih rastlin!**

Najboljši nadomestek za inozemske čaje!

Naprodaj pri:

KMETIJSKI DRUŽBI r. z. z o. z.
V LJUBLJANI

Izhaja 15. v mesecu. — Cena listu skupno s koledarjem Lir 24.— letno. — Posamezna številka Lir 2.— Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, Novi trg štev. 3. — Za uredništvo odgovarja: Ing. Bogdan Ferlinc. — Izdajatelj za Kmetijsko družbo: Ivan Pucelj. — Tisk Narodne tiskarne d. d. v Ljubljani. — Odgovoren Fran Jeran.